

Stručni rad

ULOGA FUDBALSКИH SKAUTA U PROCESU TRANSFORMACIJE IGRAČA: OD TALENTA DO VRHUNSKOG SPORTISTE

UDK 005.332:796.332.075
796.332:159.928.23

Snežana Lazarević¹

Visoka sportska i zdravstvena škola, Beograd, Srbija

Jelena Lukić

Visoka škola modernog biznisa, Beograd, Srbija

Vladimir Mirković

Narodna banka Srbije, Beograd, Srbija

Apstrakt: Prihodi koje ostvaruju fudbalski klubovi pripadnici tzv. Lige „velike petorke“ (Engleska, Nemačka, Španija, Italija i Francuska) daju snažan argument tvrdnjama da je savremeni fudbal postao vrlo organizovan, ali i profitabilan biznis. U fudbalskim klubovima pomenutih evropskih zemalja, najpoznatiji igrači današnjice predstavljaju „super heroje“ zbog kojih ljubitelji fudbala, u velikom broju, posećuju fudbalske stadione. Svi igrači, koji se danas identifikuju kao vrhunski sportisti, su na početku svojih sportskih karijera bili samo talentovani pojedinci sa manje ili više izraženim psiho-fizičkim predispozicijama za bavljenje sportom. U ovom radu će biti predstavljene osnovne karakteristike zanimanja profesionalnih skauta kao jednih od ključnih osoba u prepoznavanju talenata i njihovoj transformaciji u vrhunske sportiste. Takođe, u radu se apostrofiraju i neophodne veštine koje ovi sportski stručnjaci treba da poseduju, ali se ukazuje i na značaj odlučivanja prilikom donošenja, često teških i komplikovanih, odluka u procesu identifikacije talenata u sportu.

Ključne reči: *skauting, talenat, predispozicije, fudbal, vrhunski sport.*

¹ ✉ snezanalazarevic@vss.edu.rs

UVOD

Fudbal kao jedan od najpopularnijih i najmasovnijih kolektivnih sportova na svetu je u XXI veku postao veoma unosan biznis. Sa druge strane, fudbal kao igra, kroz istoriju, nije pretrpeo suštinske izmene jer se i dalje može govoriti o „prelepoj igri“ u kojoj uživaju milioni gledalaca na fudbalskim stadionima i preko televizijskih ekrana. Danas, fudbal ima izraženu integrativnu funkciju koja se ogleda u povezivanju različitih nacija, kultura i kontinenata, ali on nije uvek bio tretiran na takav način, a naročito nije bio posmatran kao profitabilna grana.

Prvi oblici igre sa loptom dosežu od pre 3.000 godina i vezuju se za Kinu. Ipak, u današnjem smislu reči, fudbalska igra se najviše vezuje za sredinu XIX veka u Engleskoj, kada su na Univerzitetu Kembridž 1848. godine definisana prva pravila fudbalske igre, nakon čega je usledio razvoj fudbala kao pokreta kroz formiranje prvih fudbalskih klubova i saveza. Prvi fudbalski klub na svetu je FK Šefild Junajted, osnovan 1855. godine u Engleskoj, dok je najstariji fudbalski savez na svetu takođe osnovan u Engleskoj 1863. godine (Macdonald, 2010, 10-11).

Industrijska revolucija, razvoj i ekspanzija gradova širom sveta je uticao da se popularnost fudbalske igre širi. Početkom XX veka, fudbal dobija novu društvenu dimenziju i postaje igra koju dominantno upražnjava radnička klasa (Macdonald, 2010, 12). Prvi elementi fudbala kao lukrativne aktivnosti se pojavljuju tokom sezone 1904/1905, kada je engleski fudbalski klub Njukasl Junajted ostvario promet od 25.000 funti po osnovu prodaje karata (Macdonald, 2010, 102). Naravno, taj iznos u današnjem svetu fudbala izgleda više nego minoran, jer je fudbal u XXI veku nadmašio mnoge privredne grane po prometu finansijskih sredstava i profitabilnosti.

FUDBAL KAO RASTUĆI BIZNIS XXI VEKA

Svetski trendovi, brz razvoj nauke o sportu (tehnologija sportskog treninga, IT u sportu) i sportske industrije uslovili su pravac razvoja sporta u budućnosti (Savić, et al., 2017). Savremeni fudbal je, kao i drugi sportovi, poslednjih decenija doživeo izvesne promene. Promene u načinu i pristupu igre, veći zahtevi od sportista (fudbalera) na planu psihofizičkih sposobnosti, složenost i zahtevnost procesa selekcije, a posebno identifikacije mladih sportista kroz anticipiranje razvoja specifičnih fudbalskih predispozicija, primena modernih i složenih dijagnostičkih metoda u proceni morfološko-funkcionalnih, motoričkih i psiholoških sposobnosti (Trunić, & Mladenović, 2014), potreba da sa najmlađim uzrasnim kategorijama rade obrazovani sportski stručnjaci, samo su neki od važnih faktora koji su uslovili promene u fudbalu

kao sportskoj grani. Takođe, potrebno je istaći da poseban značaj na mnoge aspekte fudbalske igre ima maksimalna profesionalizacija fudbala od najmlađih uzrasnih kategorija koju prate i značajna finansijska sredstva i ulaganja.

Fudbal je ne samo postao unosan biznis, već se način analize i merenja performansi u fudbalu značajno promenio. Uzimaju se u obzir finansijski i nefinansijski parametri kako bi se uporedile performanse klubova koje obuhvataju: prosečnu posećenost na stadionima, bazu navijača širom sveta, medijsku pokrivenost i uspeh na samom terenu u smislu ostvarenog sportskog rezultata. Kombinujući različite parametre, Deloitte Sports Business Group objavljuje svake godine pregled 20 najboljih evropskih klubova prema: sposobnosti generisanja prihoda na dan utakmice (uključujući prodaju pojedinačnih i grupnih karata), prodaji televizijskih prava (uključujući distribuciju prava od učešća u domaćim prvenstvenim i kup takmičenjima i evropskim klupskim takmičenjima) i ostalim komercijalnim izvorima sredstava (sponzorstva, prodaja dresova i suvenira u zvaničnim klupskim prodavnicama, obilasci stadiona i druge komercijalne aktivnosti).

U izveštaju Deloitte Sports Business Group za sezonu 2017/2018 se navodi da je zvanični prvak Evrope za tu sezonu, španski fudbalski klub Real iz Madrida postao prvi klub čiji je ukupni nivo prihoda nadmašio iznos od 700 miliona EUR, ostvarivši izvanrednih 750,9 miliona EUR prihoda. Na drugom mestu je španska Barselona sa prihodom od 690,4 mln EUR, a razlika od 60,5 miliona EUR između dve vodeće ekipe na ovoj listi predstavlja drugu najveću razliku ikada između prvoplasiranih ekipa posmatrano prema kriterijumu ukupnih prihoda.

Zajednička karakteristika liste 20 najboljih evropskih klubova je da svi klubovi pripadaju grupi tzv. Ligi „velike petorke“, odnosno, pet najboljih evropskih prvenstvenih takmičenja koje predstavljaju: engleska „Premijer Liga“, nemačka „Bundesliga“, španska „Primera“, italijanska „Serija A“ i francuska „Liga 1“. Listu 20 najboljih evropskih fudbalskih klubova prema generisanim prihodima u sezoni 2017/2018 čini: devet klubova iz Engleske, četiri kluba iz Italije, po tri kluba iz Španije i Nemačke i jedan klub iz Francuske. Kada se posmatra kumulativni iznos prihoda najboljih 20 evropskih klubova, ostvaren je rekordan prihod od 8,3 milijardi EUR, što predstavlja rast od 400 miliona EUR u odnosu na listu iz sezone 2016/2017. Struktura ostvarenih 8,3 milijardi EUR je bila sledeća: 17% prihoda po osnovu prodaje karata na dan utakmice, 43% po osnovu prodaje televizijskih prava i 40% po osnovu komercijalnih izvora (Deloitte Sports Business Group, 2019). Ako se posmatranje suzi na deset najboljih evropskih klubova u sezoni 2017/2018, proizilazi da su navedeni klubovi ostvarili ukupan prihod od 5,7 milijardi EUR, odnosno, da u performansama najboljih 20 klubova učestvuju sa 68,7%. Pregled najboljih deset evropskih klubova prema ukupnim prihodima u sezoni 2017/2018 je prikazan u Tabeli 1.

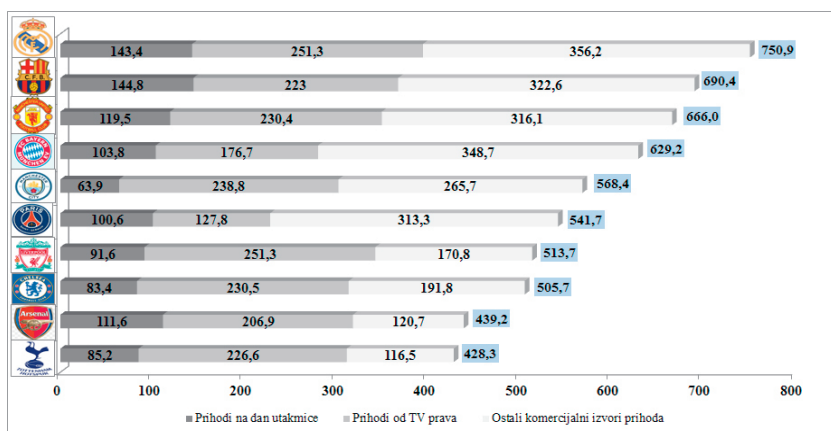
Tabela 1. Prvih 10 klubova prema ukupnim prihodima
 Izvor: Autori na osnovu Deloitte Sports Business Group, 2019

R.br.	Naziv fudbalskog kluba	Ukupni prihodi (mln EUR)
1	Real Madrid	750,9
2	Barcelona	690,4
3	Mančester Junajted	666,0
4	Bajern Minhen	629,2
5	Mančester Siti	568,4
6	Pariz Sen Žermen	541,7
7	Liverpul	513,7
8	Čelzi	505,7
9	Arsenal	439,2
10	Tottenham	428,3
Ukupno prvih 10 klubova:		5.733,5
<i>Ukupno prvih 20 klubova:</i>		<i>8.344,6</i>

Struktura ostvarenih ukupnih prihoda prvih deset evropskih klubova je prikazana na Slici 1.

Slika 1. Struktura ukupnih prihoda prvih 10 klubova
 u sezoni 2017/2018 (u mln EUR)

Izvor: Autori na osnovu Deloitte Sports Business Group (2019)

Ostvareni finansijski rezultati fudbalskih klubova predstavljaju samo vrh „ledenog brega“ i odraz su poslovanja fudbalskih klubova u uslovima prilagođenim izazovima

Ostvareni finansijski rezultati fudbalskih klubova predstavljaju samo vrh „ledenog brega“, odnosno, odraz su poslovanja fudbalskih klubova u uslovima prilagođenim izazovima modernog doba. Suštinski, iza navedenih impresivnih finansijskih rezultata u pogledu prihoda, i dalje stoje neposredni „proizvođači“, tj. igrači na terenu. Već duži vremenski period nikakvu novost ne predstavljaju vesti o enormno visokim iznosima transfera igrača. Tako su u epicentru javnosti bile vesti o transferu Brazilca Neimara iz Barselone u Pariz Sen Žermen za 222 miliona EUR (BBC Sport, 2017); Francuza Pola Pogbe iz Juventusa u Mančester Junajted za 105 miliona EUR (Transfermarkt, 2019) i mnogi drugi. Pre nego što su ovi fudbaleri stekli planetarnu popularnost i oni su bili samo talentovani igrači, igrači za koje se nije moglo sa apsolutnom sigurnošću proceniti da će zaista i ostvariti vrhunske karijere.

U ovom radu, centralno mesto je posvećeno funkciji skauting službe u fudbalskim klubovima, odnosno, uticaju „ljudi iz senke“ koji su zaduženi da prepoznaju i anticipiraju talenat igrača predisponiranih za bavljenje vrhunskim sportom. Akcenat je na znanju, veštinama i karakteristikama skauta, kao neizostavnog člana tima u modernom fudbalu, i usled čijih sposobnosti se, u velikoj meri, kreira i krajnji rezultat (uspeh) svakog fudbalskog kluba.

ZANIMANJE SKAUTA TALENATA U FUDBALU

Identifikacija i selekcija talenata u sportu predstavlja složen i dinamičan proces koji je poslednjih decenija postao jedna od centralnih tema nauke o sportu (Den Hartigh, Niessen, Frencken, & Meijer, 2018; Gonçalves, Rama, & Figueiredo, 2012). U prilog tome je činjenica da je potreban multidimenzionalan pristup u definisanju pojma *talenat u sportu*. Tako većina autora definiše talentovanost u sportu kao kombinaciju genetski stečenih morfoloških karakteristika, psiho - motoričkih, funkcionalnih, kognitivnih i socijalnih sposobnosti, i stepen intrinzične motivacije i kreativnosti pojedinca (Čoh, 2019, Malina, 2010).

U većini zemalja, u periodu rane specijalizacije u sportu i posmatranja mladih talenata, ključnu ulogu u pronalazanju potencijalnih vrhunskih sportista (fudbalera) za vreme trenažnog procesa i utakmica imaju sportski eksperti, pre svega treneri i skauti. Sposobnost prepoznavanja talenata u sportu obezbeđuje klubovima i nacionalnim timovima kvalitet i prestiž u ulaganje u „prave“ igrače što predstavlja efikasno upravljanje ljudskim i materijalnim resursima, i vremenom. Međutim, problemi najčešće nastaju kada ne postoji sveobuhvatan nacionalni sportski i obrazovni sistem u kojem se na sistemski i strateški način sprovodi identifikacija mladih talenata, kao i kada ne postoje objektivni pokazatelji selekcije u sportu bazirani na naučnoj osnovi.

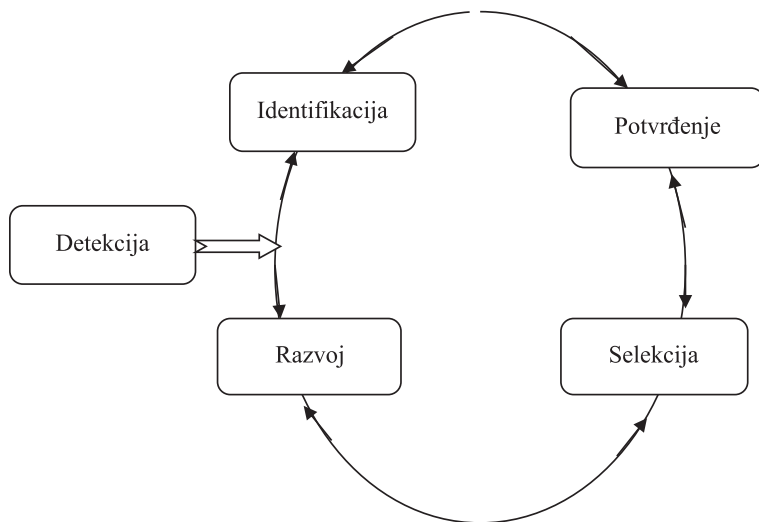
Na osnovu materijalnih mogućnosti, stručnih znanja, kompetencija, percepcije i intuitivne procene skauta vrši se procenjivanje sposobnosti i performansi sportista (fudbalera). Skautiranje talenata podrazumeva proces praćenja i ocene talentovanih fudbalera, koji u konačnoj fazi može rezultirati potpisivanjem ugovora igrača sa klubom za koji skaut radi. U tom smislu su pojedini skauti prvenstveno fokusirani na praćenje mladih igrača koji su nagovestili svoj talenat i u kojima prepoznaju buduće fudbalske „zvezde“. Manji fudbalski klubovi su uglavnom skoncentrisani na skautiranje u okviru svog regiona ili zemlje, dok veći i bogatiji fudbalski klubovi poseduju rasprostranjenu skauting mrežu širom sveta. Između menadžera i trenera u fudbalskim klubovima, sa jedne strane, i skauta, sa druge strane, treba da postoji visok stepen uzajamnog poverenja, jer se na osnovu detaljnih izveštaja skauta mogu doneti vrlo složene i bitne odluke o kupovini igrača. Svakako da treba razlikovati skauting koji se odnosi na mlade igrače različitih uzrasta i igrače koji već igraju u klubovima na različitim takmičarskim nivoima. U ovom radu će najviše biti reči o skautingu fudbalera mlađih uzrasnih kategorija.

Kao što je već u radu napomenuto, kako u većini sportova tako i u fudbalu talenat je određen antropometrijskim, fiziološko-motoričkim, psihološkim i socijalnim prediktorima (Baker, Copley, & Schorer, 2012). S druge strane, identifikacija talenta i njihov dalji razvoj (Mills et al., 2012) predstavljaju ključne tačke u potencijalnom kreiranju budućih vrhunskih sportista. Većina autora ističe da put ka vrhunskom sportskom rezultatu obuhvata pet ključnih faza i to (Vaeyens, et al. 2008; Williams, & Reilly, 2000):

- 1) fazu otkrivanja talenta (engl. *detection*) - odnosi se na otkrivanje onih talenata za koje je procenjeno da poseduju odgovarajuće predispozicije, a da nisu aktivno uključeni u sportska takmičenja;
- 2) fazu identifikovanja talenta (engl. *identification*) - podrazumeva proces prepoznavanja potencijalnih vrhunskih sportista, kao i predviđanje dostignuća na osnovu multidisciplinarnog pristupa procene njihovih fizičkih, fizioloških, psiholoških, genetskih, socioloških i tehničkih potencijala i karakteristika;
- 3) fazu razvoja talenta (engl. *development*) - podrazumeva obezbeđivanje uslova za učenje svakog pojedinca i pružanje mogućnosti za razvoj potencijala u skladu sa fizičkim, mentalnim, socijalnim i emocionalnim karakteristikama pojedinca;
- 4) fazu potvrđivanja (engl. *confirmation*) - obuhvata procese praćenja, proveravanja i potvrde brzine stepena razvoja predispozicija sportista koje su potrebne za uspeh u sportu; i
- 5) fazu selekcije (engl. *selection*) - podrazumeva odabir najboljih, odnosno identifikovanje onih pojedinaca ili grupa igrača koji će moći da obave postavljene zadatke u određenom sportskom kontekstu.

Pet ključnih faza u identifikaciji i razvoju talenata u sportu prikazano je na Slici 2.

Slika 2: Faza identifikacije i razvoja talenata u sportu

Strpljivost i studioznost predstavljaju bitne odlike uspešnog fudbalskog skauta. Skauti pokazuju strpljenje i istrajnost u praćenju fudbalskih mečeva, ali i ponašanja talentovanih fudbalera, pre nego što donesu odgovarajuću odluku o angažovanju određenog igrača. Prvi nivo evaluacije najčešće podrazumeva sagledavanje da li posmatrani igrač poseduje potrebne tehničke i druge karakteristike za uspeh u sportu, a potom se, u zavisnosti od tih karakteristika, analiziraju mogućnosti pojedinca u odnosu na zahteve određenih pozicija u timu. Na taj način se procenjuju i anticipiraju predispozicije koje fudbaler treba da poseduje za određene uloge i zadatke, a koje on može uspešno da izvršava i postiže u timskoj igri. To je već faza selekcije u sportu i davanja mogućnosti sportisti da, u toku praćenja, ispolji sve svoje psihofizičke predispozicije i sposobnosti za određene pozicije u timu.

Igrači u timu imaju značajno različite uloge i shodno tome treba praviti jasnu razliku između poželjnih karakteristika igrača na određenim pozicijama (Musculus & Lobinger, 2018):

- *Golman*: bitan je dobar refleks; komunikacija sa linijom uže odbrane; sposobnosti u duelu „jedan na jedan“; osećaj za prostor; sposobnost organizacije i raspoređivanja igrača u odbrambenim zadacima;
- *Centralni odbrambeni igrač*: bitna je dobra igra u skoku i sposobnost oduzimanja lopte; visina, hrabrost i beskompromisnost u duel igri; koncentracija; pregled igre; osećaj za prostor;

- *Spoljni igrač na bekovskim pozicijama*: bitna je brzina; izdržljivost; odgovornost u praćenju protivničkih igrača;
- *Centralni vezni igrač*: bitna je snaga; izdržljivost; sposobnost odigravanja preciznih pasova; pozicioniranje; pregled igre; kreativnost; promena ritma igre;
- *Bočni (krilni) igrač*: bitna je brzina; tehničke karakteristike (pre svega dribling i kontrola lopte); kreativnost; i
- *Napadač*: realizatorske sposobnosti; staloženost i mirnoća u završnici; tehničke karakteristike; brzina; brzina reakcije; anticipacija situacije; osećaj za kretanje bez lopte; visoke tehničke sposobnosti udarca.

Nakon što skaut preporučí igrača određenom fudbalskom klubu, klub se može opredeliti da prati napredak tog igrača u narednom periodu. Skauti procenjuju da li igrač pokazuje konzistentnost u formi tokom sezone (odnosno, u kojoj meri je podložan oscilacijama), potom ocenjuje sklonost ka timskom radu, odnosno, odgovornost i ponašanje igrača u grupi i mnoge druge aspekte. Takođe, postoji mogućnost da se igrač pozove na probu u određeni klub, ukoliko inicijalno zadovoljava opšte zahteve. Na samoj probi, skauti i tim trenera vrše procenu podobnosti i mogućnosti podređivanja ličnosti igrača timu, kao i njegov stav i ponašanje tokom treninga (Giacobbi et al., 2012). Tokom probe, moguće je ustanoviti dobre i loše strane svakog igrača u odnosu na postojeći tim i doneti ocenu o koristima nakon njegovog potencijalnog uključivanja u grupu. Veoma je važno napomenuti da pojedini klubovi ne dozvoljavaju svojim igračima pod ugovorom da odlaze na probe u druge klubove, usled mogućih povreda i prisutne neizvesnosti oko dalje realizacije transfera. Nakon što se završe probni nastupi igrača i prikupe sve neophodne procene, klub koji je zadovoljan uočenim otpočinje pregovore o njegovom daljem angažovanju.

Odluka kluba o angažovanju talentovanog igrača je rezultat sveobuhvatnog procesa u kojem su sagledani svi aspekti na bazi interakcije svih zainteresovanih strana. Uprava fudbalskog kluba posebno uvažava ekspertsko mišljenje svog trenera/menadžera koji konačnu ocenu o angažovanju igrača donosi na osnovu dugogodišnjeg iskustva i rada sa igračima različitih karakteristika (Jones et al., 2010). Svoj sud iskusni treneri mogu zasnivati na reprezentativnom uzorku igrača sa kojima su sarađivali u prošlosti, a koji su pri tome vrlo različite ličnosti, drugačijih sposobnosti i na kraju, nivoa uspešnosti. Zahvaljujući svom radu i iskustvu, treneri mogu vrlo pouzdano da procene i predvide trenutni i budući potencijal igrača. Kada se karakteristike igrača u potpunosti uklape u koncept, filozofiju i sistem preferencija trenera, sledi konačni dogovor sa igračem i njegovim agentima oko uslova ugovora.

KLJUČNA ZADUŽENJA I KARAKTERISTIKE SKAUTA TALENATA

Dobro organizovana i efikasna skauting služba znači istovremeno i veliku finansijsku uštedu za svaki fudbalski klub. Naravno, ukoliko je finansijska moć kluba ograničena, onda je posao skauting službe znatno kompleksniji. Skautiranje predstavlja vrlo izazovan, zahtevan i intenzivan posao. Kod skautiranja talenata vrši se procena nadarenosti mladih igrača na početku njihove karijere i daje se konačna ocena nakon detaljnih analiza i izveštaja o karakteristikama igrača.

U ključne karakteristike uspešnog skauta se ubrajaju: spremnost na fleksibilno radno vreme; spremnost na česta putovanja; spremnost na prekovremeni rad i preuzimanje odgovornosti za donete odluke; odlične komunikacione i organizacione veštine; profesionalnost i visok stepen pouzdanosti; timski igrač; dobra moć zapažanja i zaključivanja; poznavanje rada u savremenim softverima, lako uspostavljanje i održavanje kontakata (Salford City, 2019). Međutim, vrlo je komplikovano pronaći jedinstven odgovor na pitanje: Kako otkriti talentovanog fudbalera?

Nekadašnji skaut engleskih fudbalskih klubova Totenhema, Vest Hema i Portsmuta *Robert Walker* je istakao da je nekada život skauta podrazumevao mnogo radnih sati i putovanja, promenljivih vremenskih uslova, posmatranja nekoliko (čak tri ili četiri) utakmica dnevno (BBC UK, 2019). Nakon toga bi skauti telefonom pozivali klub i na taj način ukazivali im na potencijalne talente, za koje smatraju da zaslužuju šansu. Proces bi bio okončan razgovorom sa roditeljima i ponudom za probu u klubu uz regulisane troškove prevoza. Ipak, poslednja decenija XX veka je u poslu skauta donela značajne novitete, pa tako skautiranje podrazumeva podnošenje različitih izveštaja koji pokrivaju širok dijapazon aspekata vezanih za fudbalsku igru poput: visine, težine, brzine, agilnosti, igračke inteligencije, fizičke i mentalne snage. Prema decenijskom iskustvu Roberta Walkera jasno proizilazi da je talenat neophodan preduslov za uspeh igrača, ali dostizanje vrhunskog sportskog uspeha podrazumeva i radnu etiku, volju i mentalnu snagu za prevazilaženje prepreka i strast (želju) da se igrač vrati na staze uspeha nakon što doživi prvo razočaranje i neuspeh u sportskom segmentu. Ipak, Walker smatra da osnove skautinga ostaju nepromenjene, odnosno, skautiranje nikada neće dostići takav evolutivni nivo da će se moći tretirati kao egzaktna nauka. Naprotiv, on je stava da će skauti morati da se oslanjaju prvenstveno na svoj instinkt. Vrhunski sportski rezultati i takmičenja zahtevaju ličnosti koje će biti otporne na fizička i psihička opterećenja i pritiske. Ključ uspeha talentovanih igrača leži u napornom radu i nadgradnji, istrajnosti, učenju i odricanju.

Pored inteligencije za igru, kao odlučujući faktor se tretira sposobnost koordinacije, jer u teškim situacijama na terenu igrač mora u velikoj meri da

se oslanja na instinkt, a koordinacija pokreta i automatizacija su preduslov za to. Neretko se i sami skauti identifikuju sa igračima čiji su talenat prepoznali, pa zato posebnu vrstu ličnog zadovoljstva za skaute predstavlja momenat u kojem neki njihov igrač ostvari izvanredan sportski uspeh. Ključna zaduženja skauta podrazumevaju sledeće aktivnosti (Salford City, 2019):

- Uključenost u lokalne, regionalne i nacionalne skauting mreže sa ciljem identifikacije novih talenata;
- Kreiranje jasne skauting strategije;
- Svakodnevna saradnja sa menadžerima i trenerima klubova kako bi se identifikovali talenti;
- Razumevanje filozofije i načina funkcionisanja kluba kako bi se proces potrage za talentima realizovao na optimalan način;
- Kreiranje različitih izveštaja sa svim bitnim podacima o talentima;
- Izgradnja i održavanje odnosa sa lokalnim amaterskim i profesionalnim klubovima;
- Definisanje politike praćenja talenata i njihovih rezultata;
- Praćenje najnovijih trendova i tehnika u oblasti skautinga.

Pozitivan primer uspešnog skautinga jeste skauting služba nemačkog fudbalskog kluba Borusije iz Dortmunda. Centralnu figuru u uspostavljenom sistemu predstavlja *Markus Pilava*, četrdesetogodišnjak iz Bohuma, koji je januara 2017. godine postao šef skauting službe Borusije i razvio plan po kojem se angažuju najbolji tinejdžeri iz cele Nemačke i inostranstva. Pilava na raspolaganju ima 20 skauta čiji je cilj da na utakmicama mlađih kategorija uspostave kontakt sa željenim igračem pre konkurenata. Skautiraju se najčešće deca između 12 i 15 godina. Predmet praćenja su i nešto stariji igrači s tim što se za uzrast od 16 do 18 godina skautiranje sprovodi i izvan Nemačke (uglavnom u Holandiji i Belgiji). Granica broja godina je podignuta tako da nije dozvoljeno dovesti strance ispod 16 godina, a za države van Evropske Unije ispod 18 godina. Iz tog razloga je, na primer, Švajcarska manje atraktivna za skaute Borusije, jer su fudbaleri od 18, 19 ili 20 godina uglavnom izvan finansijskog domašaja nemačkog kluba (Mozzartsport, 2019).

OGRANIČENJA U PROCESU ODLUČIVANJA U SKAUTINGU

Prilikom donošenja odluke o angažovanju nekog igrača postoji više aspekata koji mogu zamagliti percepciju samog skauta. Naime, značajne razlike postoje na koji način se vrši praćenje igrača - direktno na samom fudbalskom terenu ili indirektno na televizijskom ekranu. Takođe, na percepciju mnogih trenera ili menadžera utiče i zemlja porekla određenog igrača. Opšte poznato je da se epiteti magičnih driblera i umetnika sa loptom više vezuju za

igrača iz Južne Amerike (Brazila i Argentine) nego za talentovane igrače koji vode poreklo naprimer iz Skandinavskih zemalja ili iz zemalja Jugoistočne Evrope kao budućim vrhunskim igračima (Bierman, 2009). S jedne strane, postoji opravdanost navedenog mišljenja jer je visok stepen verovatnoće da će prosečan Brazilski fudbaler biti tehnički i taktički nadareniji, a proces učenja i savladavanja trenažnih elemenata kod njih biti znatno brži nego što je slučaj kod igrača iz manje atraktivnih zemalja. Međutim, s druge strane, apsolutno pogrešno je generalizovati ovakve stavove, jer postoje igrači u Brazilu i Argentini koji nemaju visoke tehničke performanse. Istovremeno pojedini izuzetno talentovani igrači iz manje poznatih zemalja, poput Finske (čuveni finski fudbaler Jari Litmanen, koji je izvanrednu karijeru napravio u holandskom Ajaksu, a potom nastupao za špansku Barcelonu i engleski Liverpool) ili Srbije, mogu biti izuzetno tehnički nadareni. Koliko je teško probiti se na svetskoj fudbalskoj sceni ukoliko igrač potiče iz neke neatraktivne zemlje, svedoči i primer bugarskog fudbalera Dimitra Berbatova, koji je uprkos talentu morao zaobilaznim putem preko nemačkog Bajerna iz Leverkusena i engleskog Totenhema, do vrhunca svoje profesionalne karijere u čuvenom engleskom klubu Mančester Junajted (Bierman, 2009).

Pojedine odluke o angažmanu talentovanih igrača se ponekad donose iz kulturoloških razloga. Nije iznenađujuće što se veliki broj igrača iz Skandinavije nalazi u engleskoj „Premijer ligi“, ili što je najčešća destinacija igrača iz Poljske nemačka „Bundes liga“. Ekonomski uslovi u fudbalskim klubovima u velikoj meri diktiraju mogućnost transfera igrača iz zemalja koje su prepoznate kao izvor talentovanih mladih igrača. Veoma logično je da će bogatiji fudbalski klubovi biti fokusirani na igrače iz Brazila i Argentine, kada je u pitanju južnoamerički kontinent. S druge strane, klubovi koji nisu u mogućnosti da pariraju ponudama bogatim klubovima, su primorani da se fokusiraju na druge, manje atraktivne zemlje Južne Amerike, poput Urugvaja, Paragvaja ili Venecuele. Tada presudnu ulogu ima pokrivenost mreže skauta kao i njihovo poznavanje uslova na posmatranim, „egzotičnim“, fudbalskim destinacijama (Bierman, 2009).

UTICAJ DIGITALIZACIJE NA SKAUTING

Iako se ljudski faktor i dalje može smatrati najvažnijim i nezaobilaznim faktorom kada je u pitanju skauting talenata, ne može se zanemariti rastući uticaj digitalizacije, odnosno primene sofisticirane sportske tehnologije i savremenih softvera u procesu skautinga. Savremeni skauti u sportu postaju sve više zavisni od softverskih programa i aplikacija u cilju evaluacije talenata (pregled fizičke spremnosti, taktički pregled, praćenje nastupa timova/ pojedinaca i dr.). Softverski zasnovan skauting često zahteva stručna znanja

u primenu naprednih i vrlo složenih softverskih sistema. Ova vrsta skautinga podrazumeva proces prikupljanja podataka iz različitih izvora i primenu određenih matematičkih modela kojima se predviđa uspeh ili neuspeh igrača ili tima.

Pojavom softverskih paketa poput poznatog *''Fudbal Menadžer''* (*Football Manager*), proces prikupljanja podataka je znatno ubrzan, s tim da ključnu ulogu u analiziranju i tumačenju prikupljenih podataka i dalje imaju skauti. U okviru Fudbal Menadžera, najbitnije osobine dobrog skauta su opisane izrazima *''judging ability''* i *''judging potential''*, što predstavlja umeće i sposobnost prepoznavanja pravog potencijala. Dobar skaut će na pravi način predvideti napredak i potencijal određenog igrača, što je naročito korisno za klubove koji svoju igru zasnivaju na mlađim, nedovoljno afirmisanim igračima koji će vremenom i iskustvom postati vrhunski fudbaleri. Fudbal Menadžer omogućava da se skauti pošalju na različite misije i u različite zemlje preko opcije *''Scouting Assignments''*, čime dodatno proširuju svoja znanja i veštine na nivou kluba. Kao i u realnom životu, u okviru Fudbal Menadžera predviđeno je da skauti dostavljaju detaljne izveštaje, koji sadrže sve potrebne informacije vezane za određenog igrača: karakter, dobre i loše strane, trenutnu fizičku formu, kvalitet, maksimalno dostignuće, informaciju o transferu i dr. I softversko rešenje za posao skautinga ne zamagljuje suštinu - dobri skauti olakšavaju posao menadžerima i omogućavaju im da se fokusiraju na druge aspekte svog posla.

Srpsko-austrijska startup tehnološka kompanija *''Playerhunter''* se 2017. godine našla na listi top 50 najinovativnijih sportskih kompanija na svetu u organizaciji HYPE fondacije. *''Playerhunter''* predstavlja besplatnu sportsku platformu, odnosno društvenu mrežu za regrutovanje koja omogućava sportistima, klubovima, menadžerima i skautima da se povežu i ostvare saradnju. Vizija *''Playerhunter''* je digitalizacija komunikacije u sportu i omogućavanje svim zainteresovanim za fudbal da budu uspešni u svojim karijerama, bez obzira na to odakle dolaze i koje početne uslove imaju. Kao poseban cilj ova Kompanija ima povećanje vidljivosti igrača nižih liga koji inače nemaju nemaju šansu da se adekvatno predstavljaju na tržištu (Ekapija, 2019). *''Playerhunter''* je prva kompanija izvan Velike Britanije koja je dobila podršku Virgin Startup programa i velikom brzinom ostvaruje svoje planove i ciljeve kada je reč o broju korisnika i mogućnostima njene platforme. Kompanija je pokrenula kampanju javnog prikupljanja novčanih sredstava (*''crowdfunding''*) sa ciljem da poboljša aplikaciju i uključi do million korisnika u 2019. godini, kao i da uveća monetizaciju kompanije. Ova vrsta finansiranja omogućava da svaki punoletni pojedinac investira u određeni projekat i postane njegov suvlasnik (Centar za transfer tehnologije, 2019). Ciljana suma od 500.000 funti je premašena za više od 70.000 funti, te je *''Playerhunter''*, preko crowdfunding kampanje, finansirao digitalnu

platformu za povezivanje menadžera, fudbalera, klubova, trenera, skauta i celog fudbalskog sveta na jednom mestu. U javnosti se "Playerhunter" često opisuje i kao „*LinkedIn za sport*”.

ZAKLJUČAK

U savremenom fudbalu se kontinuirano odigravaju novi, zanimljivi događaji, koji utiču da fudbal neprikosnovenno zadrži poziciju broj jedan u kolektivnim sportovima u XXI veku. Sa ekonomskog aspekta, na fudbal se odavno posmatra kao na vrlo unosan biznis, gde fudbalski klubovi moraju da posluju po tržišnim principima karakterističnim za velike multinacionalne korporacije ukoliko žele da budu konkurentni na sportskom tržištu.

S druge strane, brz razvoj nauke o sportu i sportske industrije, i novi trendovi u sportu nameću pravac razvoja sporta u budućnosti. Visok nivo profesionalizacije fudbala, kao sportske grane, u svim selekcijama, od najmlađih uzrasnih kategorija pa do seniorskih ekipa, prate značajna finansijska sredstva i ulaganja. Fudbal u današnje vreme podrazumeva angažovanje multidisciplinarnih profesionalaca, odnosno stručnjaka u sportu iz različitih oblasti: marketinga, tržišta, advertajzinga, prava, finansija itd. U jednom takvom ambijentu, neizostavnu i nezamenljivu komponentu čine skauti, kao sportski stručnjaci zaduženi za praćenje i identifikovanje novih talenata u sportu. Talentovanih fudbalera ima puno, na svim svetskim meridijanima, ali talenat sam po sebi nije dovoljan za vrhunska sportska dostignuća. U radu su predstavljene osnovne karakteristike zanimanja profesionalnog skauta, prepoznatog kao jedno od ključnih zanimanja u razvoju mladih igrača i njihovu transformaciju u vrhunske sportiste. Cilj rada je da ukaže na specifičnost poslova skautinga kao i na aktuelnim tendencijama u ovoj profesiji, koji pored ostalog, podrazumevaju i snažan uticaj informaciono-komunikacionih tehnologija u kreiranju novih trendova u skautingu. Rad je namenjen svim fudbalskim stručnjacima i naučnim radnicima zainteresovanim za oblast identifikovanja mladih talenata u sportu, i ima za cilj da putem teorijskih i empirijskih odrednica ukaže na koristi koje jedna, dobro organizovana i osmišljena, skauting služba doprinosi razvoju i uspehu svakog fudbalskog kluba. U krajnjoj instanci, korist imaju svi ljubitelji fudbala jer se zahvaljujući ulozi skauta kontinuirano odvija izgradnja vrhunskih sportista u igri u kojoj uživaju milioni gledalaca

LITERATURA

1. Baker, J., Copley, S., Schorer, J. (2012). *Talent identification and development in sport*. Routledge, Taylor & Francis Group.
2. BBC Sport (2017). Neymar: Paris St-Germain sign Barcelona forward for world record 222m euros. <https://www.bbc.com/sport/football/40762417>(Pristup: 11.03.2019.)
3. BBC UK (2019). What does it take to unearth a footballing genius? <http://www.bbc.co.uk/guides/zyp4dmn> (Pristup: 11.03.2019.)
4. Bierman, C. (2009). *Die Fussball-Matrix (Fudbalska matrica: u traganju za savršenim fudbalom)*. Beograd: Laguna (prevod sa nemačkog jezika).
5. Centar za transfer tehnologije (2019). Srpska kompanija Playerhunter prikupila više od 570.000 funti putem crowdfunding kampanje. <http://www.ctt.bg.ac.rs/vesti/srpska-kompanija-playerhunter-prikupila-vise-od-570-000-funti-putem-crowdfunding-kampanje/> (Pristup: 05.06.2019.)
6. Deloitte Sports Business Group (2019). Football Money League. <https://www2.deloitte.com/uk/en/pages/sports-business-group/articles/deloitte-football-money-league.html> (Pristup: 10.03.2019.)
7. Den Hartigh, R. J. R., Niessen, A. S. M., Frencken, W. G. P., & Meijer, R. R. (2018). Selection procedures in sports: Improving predictions of athletes' future performance. *European Journal of Sport Science*, 18(9), 1191-1198. doi: 10.1080/17461391.2018.1480662
8. Ekapija (2019). Srpsko-austrijski startup među 50 najinovativnijih sportskih kompanija - Za rad Playerhuntera zainteresovani brendovi Adidas, Nike i Reebok. <https://www.ekapija.com/start-up/1704919/serbian-austrian-start-up-listed-among-50-most-innovative-sports-companies-adidas-nike-and-reebok-interested-in-playerhunters-work> (Pristup: 05.06.2019.)
9. Giacobbi, P. R. Jr., Roper, E., Whitney, J., & Butryn, T. (2002). College coaches' views about the development of successful athletes: a descriptive exploratory investigation. *Journal of Sport Behavior*, 25(2): 164–180.
10. Gonçalves, C., Rama, L., & Figueiredo, A. (2012). Talent Identification and Specialization in Sport: An Overview of Some Unanswered Questions. *International Journal of Sports Physiology and Performance*, (7), 390-393.
11. Jones, R. L., Armour, K. M., & Potrac, P. (2010). Constructing expert knowledge: a case study of a top-level professional soccer coach. *Journal Sport, Education and Society*, 8(2): 213–229. doi: 10.1080/13573320309254
12. Macdonald, T. (2010). *The world encyclopedia of football: a complete guide to the beautiful game*. London: Hermes House.
13. Malina, R. (2010). Early Sport Specialization: Roots; Effectiveness, Risks. *Current Sports Medicine Reports*, 9(6), 364-371

14. Mills, A., Butt, J., Maynard, I., & Harwood, C. (2012). Identifying factors perceived to influence the development of elite youth football academy players. *Journal of Sports Sciences* 30: 1593–1604. doi: 10.1080/02640414.2012.710753
15. Mozzartsport (2019). Kako funkcioniše najbolji skauting na svetu. <https://www.mozzartsport.com/fudbal/vesti/kako-funkcionise-najbolji-skauting-na-svetu/312904> (Pristup: 05.06.2019.)
16. Musculus, L., & Lobinger, B. (2018). *Psychological Characteristics in Talented Soccer Players—Recommendations on How to Improve Coaches' Assessment*. //doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00041 (Pristup: 10.03.2019.)
17. Salford City (2019). Head of Scouting Role. <https://salfordcityfc.co.uk/wp-content/uploads/2017/12/Head-of-Scouting-Role-Salford-City-FC7.pdf> (Pristup: 12.03.2019.)
18. Savić, Z., Randelović, N., Stojanović, N., & Šiljak, V. (2017). The Sports Industry and Achieving Top Sports Results. *Facta Universitatis. Series: Physical Education and Sport*, 15 (3): 513-522.
19. Transfermarkt (2019). Historic transfer fee records. <https://www.transfermarkt.com/statistik/transferrekordehistorie> (Pristup: 05.06.2019.)
20. Trunić, N., & Mladenović, M. (2014). Značaj selekcije u košarci. *Sport-Nauka i Praksa*, 4(2): 65-81.
21. Vaeyens, R., Lenoir, M., Williams, A.M., & Philippaerts, R. (2008). Talent identification and development programmes in sport: Current models and future directions. *Sport Medicine*, 39(8): 703-714.
22. Williams, A. M., Reilly, T. (2000). Talent identification and development in soccer. *Journal of Sports Sciences*, 18(9):657- 667. doi:10.1080/02640410050120041
23. Čoh, M. (2019). Problemi identifikacije i razvoja talenata u savremenom sportu. *Sport - Nauka i Praksa*, 9(1), 4-13.